

Lausunto ylioppilastutkinnon hyödyntämisestä korkeakoulujen valintamenettelyissä pohtineen työryhmän raportista ja ylioppilastutkinnon kehittämisestä

Valintajärjestelmän kehittäminen ja nivelvaiheiden siirtymien nopeuttaminen ovat tärkeitä yhteiskunnallisia tavoitteita. Työryhmän tehtävän rajaaminen ylioppilastutkinnon hyödyntämiseen korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa ei tue tavoitteiden saavuttamista. Lähtöasetelmasta johtuen monet työryhmän esitykset ovat ongelmallisia.

AMKE muistuttaa, että noin puolet nuorisoikäluokasta suorittaa ammatillisen tutkinnon. Heidän elinikäisen oppimisen polkunsuavaaminen on aikanaan ollut merkittävä yhteiskunnallinen valinta. Tämän mahdollisuuden rajaamisen sijaan on työn ja teknologisen muutoksen aikana korostetusti kaikille avattava väyliä jatko-opintoihin.

AMKE edellyttää, että korkeakoulujen opiskelijavalinta tunnistaa ammatillisen tutkinnon tuottaman osaamisen. Jatko-opintokelpoisuus on merkittävä tekijä ammatillisen koulutuksen vetovoimalle ja sen kasvulle viime vuosikymmenellä. Muodollinen jatko-opintokelpoisuus luvataan taata myös valmisteilla olevassa ammatillisen koulutuksen reformissa.

Korkeakouluvalintoja koskevat päätökset on tehtävä kokonaisuutena, joissa huomioidaan ammatillisen ja lukiokoulutuksen suorittaneet. Hallitusohjelman kirjaukset opiskelijavalintojen kehittämistä koskevat koko toista astetta. Vain ylioppilastutkintoon kohdistuva esitys johtaa eriytyvän koulutuspolitiikan suuntaan, mikä ei ole yhteiskunnallisesti perusteltua.

Raskas pääsykoejärjestelmä on erityisen ongelmallinen ammatillisen koulutuksen suorittaneille. Myös työryhmä on todennut (2.8.), että ammatillisen koulutuksen arvosanoja ei hyödynnetä pääsykokeissa systemaattisesti ja tilanne on huonontunut viime vuoden aikana entisestään.

AMKE kannattaa työryhmän näkemystä, jonka mukaan korkeakoulujen opiskelijavalintojen tulee pääosin perustua toisen asteen koulutuksen aikana hankittuun osaamistasoon.

Toisin kun työryhmä AMKE näkee, että opiskelijan oikeusturvan ja kokonaistehokkuuden näkökulmasta soveltuvuuden mittaaminen erityisesti hoidon ja kasvatuksen aloilla on merkityksellistä. Soveltuvuuden mittaamista on kehitettävä koko koulutusjärjestelmän yhteisenä tehtävänä. SORA-lainsäädäntö on osoittautunut hitaaksi ja paljon resursseja vieväksi tavaksi huolehtia alalle soveltamattomuuden kysymyksiin.

AMKEN mielestä yhteiskunnassa tarvitaan monipuolista osaamista. Vain yhdenlaista osaamista korostavat kokeet yksipuolistavat korkeakoulutusta ja sinne valittavien taitoja ja osaamista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Asiantuntijalausunto
25.1.2017
OKM/16/040/2016

AMKE huomauttaa, että taitojen mittaaminen ja osoittaminen tuovat selkeän linkin ammatillisen koulutuksen tutkintoihin ja tutkintojen osiin. Raportissa esiin nostetulla taide- ja taideteollisella ja kulttuurialalla tulee taitojen arvioinnissa tutkia mahdollisuutta ammatillisen koulutuksen ja lukiodiplomien osaamistavoitteiden yhdistämisestä.

Pidämme erikoisena puheviestinnän osaamisen nostamista esiin erityisenä taitona samalla kun työryhmä luvussa 4 esittää kritiikkiä soveltuvuuden ja taitojen mittaamiseen yleisesti.

Työryhmän näkemykset yhteiskunnan kokonaistaloudellisesta edusta ja valintajärjestelmän kustannuksista ovat järkeviä. Huomautamme, että työryhmä ei huomionnut ammatillisen koulutuksen väylän kustannuksia.

AMKE ei hyväksy järjestelmää, jossa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden valinta korkeakoulutukseen perustuu ylimääräisen työhön eli ylioppilastutkinnon suorittamiseen samalla kun lukion käyneiden tekemää työtä valintojen eteen helpotetaan. Tämä ei ole oikeudenmukaista, eikä se edistä koulutuksellista tasa-arvoa.

Monilla aloilla polkuopinnot loiventavat siirtymistä korkeakouluopintoihin, mutta ne ovat paikallisia ratkaisuja ja perustuvat ammatillisen koulutuksen järjestäjän ja korkeakoulun sopimukseen. Polkuopintojen kehittäminen ja laajentaminen nykyisestä on opintojen nopeuttamiseksi järkevää.

Ammatillisen koulutuksen jälkeen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita pidetään yleisesti haluttuina työntekijöinä. Tämän väylän toimivuus on varmistettava. KOSKI-tietovarannon valmistumista tulee kiirehtiä. Tutkintojen keskiarvotietojen pitäisi olla KOSKI-tietovarannossa yhdenmukaisella tavalla valmiiksi laskettuina ja ehdottomasti sähköisesti tarjolla. Samalla tulee yhtenäistää erilaisten ammatillisten tutkintojen todistusten antama informaatioarvo ja tiedon siirtyminen suoraan ammatillisesta oppilaitoksesta hakujärjestelmään. AMKE kantaa huolta siitä, että kaikkia KOSKI-tietovarannon mahdollisuuksia ei olla käyttämässä ensi vaiheessa.

AMKE kannattaa korkeakoulujen valintajärjestelmän kehittämistä esitettyyn suuntaan, mutta päätökset on tehtävä kokonaisuutena ammatillisesta koulutuksesta jatko-opintoihin siirtyvien tilanne huomioiden. Aikataulu on epärealistinen, koska ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden osalta valintakoejärjestelmän kehittäminen ei ole vielä alkanut.

AMKE korostaa, että työryhmän esittämän periaatteen tulee koskea ammatillisen ja lukiokoulutuksen suorittaneita. On ristiriitaista, että vuoden 2016 valintaperusteista poistettiin koulumenestyksen vaikutus valintaan ammatillisen koulutuksen hakijoilla, kun samaan aikaan suunnitellaan lukiosta päinvastaista. AMKE edellyttää, että ammatillisen koulutuksen aikana hankittua osaamista ja tietotaitoa arvostetaan opiskelijavalinnoissa.

AMKE ei kannata valintajärjestelmää, jossa valtaosa paikoista on kiintiöity ylioppilastutkinnon suorittajille.

Toisen asteen koulutuksen todistusten laajempi hyödyntäminen edellyttää ennen päätösten tekemistä kokonaiskuvaa koko toisen asteen tilanteesta. Esityksessä puhutaan ristikkäin toisen asteen opintomenestyksestä ja ylioppilastutkinnosta.

Raportista on unohtunut ylioppilastutkinnon kriittinen tarkastelu. Valintakokeiden järjestämisen ongelmien ja kustannusten rinnalla on avattava myös ylioppilastutkinnon ongelmat ja kustannukset. Myös ammatillisen tutkinnon ongelmia on arvioitava kriittisesti. Esimerkiksi arvosteluasteikkoa 1–3 tekee tutkinnosta vaikeasti hyödynnettävän korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa.

Sujuvien nivelvaiheiden siirtymien vuoksi nykyistä pysyvämpi tilanne on tärkeä, mutta kriteerien on oltava voimassa kaikille toisen asteen opiskelijoille. AMKE ei hyväksy, että pysyvät ratkaisut hyödyttäisivät vain lukiolaisia.

Nykyinen valintaperusteiden ja pääsykoekäytänteiden korkeakouluohtaisuus sekä valintaperusteiden alakohtaisuus ovat ongelmia.

AMKE korostaa, että ammatillisen koulutuksen väylää tulevien opiskelijoiden valinnoissa tulee huomioida ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen ammatillisen koulutuksen lähtökohdista.

Tarkempia näkemyksiä toimenpideohjelmien esityksistä

AMKE huomauttaa, että ammatillisen koulutuksen todistusten hyödyntäminen nykyistä laajemmin edellyttää ammatillisen koulutuksen yhteisten opintojen sekä todistuskäytäntöjen mittavaa uudistamista. Ammatillisen koulutuksen lainsäädännön luonnoksessa ei tätä ole huomioitu.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmä on uudistumassa. AMKE on esittänyt, että vaikuttavuusrahoituksen kriteerinä työllistymisen ja jatko-opintoihin siirtymisen tulee olla tasa-arvoisia. Tämä on koulutuksen tasa-arvon ja koulutusjärjestelmän toimivuuden kannalta tärkeää. Näin säilyy myös mielenkiinto valintojen ja valintajärjestelmän kehittämiseen.

AMKE ei pidä esitystä oikeudenmukaisena eikä koulutuksellista tasa-arvoa edistävinä esitystä, että ammatillisen tutkinnon suorittaneilta voitaisiin edellyttää ylioppilastutkinnon kokeita.

AMKE huomauttaa, että ei ole järkevää luoda valintajärjestelmää, joka yksipuolistaa korkeakoulutukseen valittavia.

Tosiasiallisia jatko-opintomahdollisuuksia sekä koulutuksellista tasa-arvoa ei tule heikentää määrittämällä osalle hakijoista lisärasitteita samaa aikaa kuin osan väylää helpotetaan. Maksut kohdentuisivat ammatillisen koulutuksen opiskelijoihin ja johtaisivat taloudelliseen epätasa-arvoon.

Huomautamme, että soveltuvuuden merkitys osalle opiskelualoista (mm. terveydenhuolto ja kasvatus) on erityisen merkityksellistä. Soveltuvuuden mittaamiseen liittyy ongelmia, mutta soveltuvuuden arviointia ei voi siirtää työelämän tehtäväksi ilman yhteiskuntapoliittista keskustelua, eikä se ole edes kokonaistaloudellisesti kannattavaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Asiantuntijalausunto
25.1.2017
OKM/16/040/2016

Soveltuvuuden määrittelyä ja testaamista tulee kehittää koko koulutusjärjestelmän näkökulmasta, koska samat kysymykset soveltuvuuden mittaamisessa koskevat myös ammatillisen koulutukseen hakeutumista.

AMKE allekirjoittaa ajatuksen, että koulutuksellisen tasa-arvon kehittymisen seuraaminen ja tutkimus on erittäin tärkeää. Samalla toistamme edellä esittämämme näkemyksen, jonka mukaan soveltuvuuskokeita tulee kehittää kokonaisuutena.

Lisätietoja:

toimitusjohtaja Petri Lempinen, petri.lempinen@amke.fi p. 040 766 7805

Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry on 87 koulutuksen järjestäjän valtakunnallinen etujärjestö. AMKEN jäsenet kouluttavat yli 90 % kaikista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.